

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการแก้ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญที่มีเงื่อนไขค่าขอบแบบแยกไม่ได้โดยใช้วิธีเทย์เลอร์อันดับสี่ในการแก้ปัญหาค่าเริ่มต้นของระบบสมการเชิงอนุพันธ์สามัญ และปรับค่าเริ่มต้นที่ไม่ทราบให้สอดคล้องกับค่าขอบด้วยวิธีนิวตัน-บรอยเดนนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วิธียิงเป้าโดยใช้วิธีนิวตัน-บรอยเดน ปรับค่าเริ่มต้น
2. ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญ
3. การแก้ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญ

ผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ผลสรุปของวิธีการแก้ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญที่มีเงื่อนไขค่าขอบแบบแยกไม่ได้ โดยใช้วิธียิงเป้าประกอบกับระเบียบวิธีนิวตัน-บรอยเดน ดังนี้

วิธียิงเป้าโดยใช้วิธีนิวตัน-บรอยเดน ปรับค่าเริ่มต้น

พิจารณาปัญหาค่าขอบโดยมีสมการเชิงอนุพันธ์สามัญ (2.25)

$$f(Y'(t), t) = 0$$

และเงื่อนไขค่าขอบ (2.26)

$$g(Y'(t_0), Y'(t_f)) = 0$$

ให้ $z = Y'(t_0)$ และกำหนดฟังก์ชัน S โดย

$$S(t, z) = Y'(t)$$

และฟังก์ชัน F โดย

$$F(u(z), z) = g(z, S(t_f, z))$$

เมื่อ $u(z) = S(t_f, z)$ ปัญหากลายมาเป็นปัญหาการหารากของสมการ $F(u(z), z) = 0$

สรุปขั้นตอนการใช้ระเบียบวิธีนิวตัน-บรอยเดน ในการแก้ปัญหาระบบสมการที่มีรูปแบบเป็น

$$F(u(z), z) = 0$$

เมื่อ $F, z \in \mathbb{R}^n$ และ $u \in \mathbb{R}^m$ โดยสูตรวิธีของนิวตัน (2.7) จะได้

$$z_{i+1} = z_i - [F'(u(z_i), z_i)]^{-1} F(u(z_i), z_i), \quad i = 0, 1, 2, \dots \quad (3.1)$$

เมื่อ $F'(u(z_i), z_i) = F_u(u(z_i), z_i)u'(z_i) + F_z(u(z_i), z_i)$

โดยการประมาณค่าเมทริกซ์จาโคเบียน $u'(z_i)$ ด้วย D_i จะได้

$$z_{i+1} = z_i - [F_u(u(z_i), z_i)D_i + F_z(u(z_i), z_i)]^{-1} F(u(z_i), z_i), \quad i = 0, 1, 2, \dots \quad (3.2)$$

และใช้สูตรปรับเปลี่ยนเมทริกซ์

$$D_{i+1} = D_i + \frac{1}{b_i^T b_i} (u(z_{i+1}) - u(z_i) - D_i b_i) b_i^T \quad (3.3)$$

เมื่อ $b_i = z_{i+1} - z_i$

หมายเหตุ

ในการหาค่า $F'(u(z_i), z_i) = F_u(u(z_i), z_i)u'(z_i) + F_z(u(z_i), z_i)$

โดยปกติสามารถหาค่า $u'(z_i)$ ได้โดยการแก้สมการเชิงอนุพันธ์เชิงเส้น

$$\left[\frac{\partial}{\partial S} f(Y'(t), t) \right] p(t) = 0$$

เมื่อ $u'(z_i) = p(t_f)$

จะเห็นได้ว่าต้องใช้แรงงานในการคำนวณสูง แต่เมื่อแทน $u'(z_i)$ ด้วยเมทริกซ์ D_i จะได้เมทริกซ์ H_i ที่ใช้แทน $F'(u(z_i), z_i)$ เมื่อ

$$H_i = F_u(u(z_i), z_i)D_i + F_z(u(z_i), z_i)$$

เพื่อใช้ในสมการ (3.2) ซึ่งทำให้ลดแรงงานที่ใช้ในการคำนวณได้เป็นอย่างมาก

ขั้นตอนวิธีการแก้สมการ $F(u(z), z) = 0$ เป็นดังนี้

1. กำหนด z_0 เป็นจุดเริ่มต้น และ D_0 เป็นเมทริกซ์เริ่มต้น
2. คำนวณค่า $u(z_0)$ และ $F(u(z_0), z_0)$
3. สำหรับ $i = 0$ ถึง K กระทำดังนี้

3.1 คำนวณค่า $F_u(u(z_i), z_i)$ และ $F_z(u(z_i), z_i)$ และ

$$H_i = F_u(u(z_i), z_i)D_i + F_z(u(z_i), z_i)$$

3.2 หาผลเฉลยของระบบสมการเชิงเส้น

$$H_i b_i = -F(u(z_i), z_i)$$

3.3 ให้ $z_{i+1} = z_i + b_i$

3.4 คำนวณค่า $u(z_{i+1})$ และ $F(u(z_{i+1}), z_{i+1})$

3.5 คำนวณ $b_i^T b_i$ และ $D_i b_i$ และปรับเปลี่ยนเมทริกซ์ D_i จาก

$$D_{i+1} = D_i + \frac{1}{b_i^T b_i} (u(z_{i+1}) - u(z_i) - D_i b_i) b_i^T$$

4. หยุดกระทำเมื่อ i มีค่ามากพอ หรือเมื่อ $b_i^T b_i < \varepsilon$ เมื่อ ε เป็นค่าน้อย ๆ

ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญ

ในการแก้ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญโดยใช้วิธีของเทย์เลอร์อันดับสี่ในการแก้ปัญหาค่าเริ่มต้น และใช้วิธีนิวตัน-บรอยเดน ในการปรับค่าเริ่มต้น ได้เลือกตัวอย่างสมการเชิงอนุพันธ์สามัญเพื่อมาทดลองหาผลเฉลย โดยการเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่างเพื่อนำเสนอโดยให้ตัวอย่างมีความครอบคลุมปัญหาที่ปรากฏทั่วไป โดยมีแนวทางดังนี้

1. เป็นปัญหาระบบสมการเชิงอนุพันธ์ทั้งแบบเชิงเส้น (Linear) แบบไม่เชิงเส้น (Nonlinear) และสมการเชิงอนุพันธ์อันดับสูง
2. เงื่อนไขค่าขอบ เป็นระบบสมการแบบไม่เชิงเส้น ที่ประกอบด้วยตัวแปรที่เป็นค่าที่จุดเริ่มต้น และค่าที่จุดปลายสุด ในลักษณะที่แบ่งแยกไม่ได้
3. เป็นปัญหาที่ทราบผลเฉลยแท้จริง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของวิธีการ

ตัวอย่าง 1 สมการเชิงอนุพันธ์สามัญที่เป็นแบบไม่เชิงเส้นอันดับสอง (Cash & Wright, 1991)

$$x'' - x - x^2 + e^{-2t} = 0$$

เงื่อนไขค่าขอบ

$$x(0)^2 + 2x'(0) + x(1) + x'(1) + 1 = 0$$

$$x(0)x'(1) + x'(0)^2 - x(0) + 2x(1) - e^{-1} = 0$$

ตัวอย่าง 2 สมการเชิงอนุพันธ์สามัญที่เป็นแบบไม่เชิงเส้นอันดับสี่

$$x^{(4)} + xx'' - x' - (x''')^2 - 3e'(-2t - 3) + e^{2t}(8t^3 + 34t^2 + 30t + 9) = 0$$

เงื่อนไขค่าขอบ

$$x(0)^2 + x'(0)x'(1) - x(1)^2x'''(0) + e = 0$$

$$3x'''(0)x'(1) + x'''(1) + x'(0)^2 - 1 = 0$$

$$x''(0)x''(1)^2 + x'(0)x'''(1) - 4x'(1) + 5e = 0$$

$$x''(0)^2 + x(1)x'''(1) + 3x'(0)^2x''(1) + 4x'''(0)x'(1) = 0$$

ตัวอย่าง 3 สมการเชิงอนุพันธ์สามัญที่เป็นแบบไม่เชิงเส้นอันดับห้า (Vedat, 2007)

$$x^{(5)} - e^{-2t}x^2 = 0$$

เงื่อนไขค่าขอบ

$$x^2(0) - 2x'(0)x(1) + x''(1) + x^{(4)}(1) - 1 = 0$$

$$x'(0)x'''(1) + x''(0) - x'(1) + x'''(0) - 2x^{(4)}(0) = 0$$

$$x(0) + x^2(1) - x''(1)x'(1) - 2x'''(0) + 1 = 0$$

$$x''(0) + x'''(1) - 2x^{(4)}(1) - x^{(4)}(0) + e = 0$$

$$x'(0)x'''(0) - x(1) + x''(1) + x(0) - 2 = 0$$

ตัวอย่าง 4 ระบบสมการเชิงอนุพันธ์สามัญที่เป็นแบบเชิงเส้นอันดับสามและอันดับหนึ่ง (Priess, 1986)

$$x''' - x' + 4e^{2t}y - 4(t^2 + 1)e^t = 0$$

$$y' - tx'' + tx + y + 4t^2e^t - (2t - 1)e^{-t} = 0$$

เงื่อนไขค่าขอบ

$$x''(1) + 4x'(0)x'(1) + y^2(0) = 0$$

$$x(0)^2 + y(1) + x''(0)x'(1) + x'(0) + 1 = 0$$

$$x''(1) - x(1)^2 + y(0) - x(0) - 4e = 0$$

$$y(1) - 2x''(0) + x'(1) - x(1) - e = 0$$

การแก้ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญ

การแก้ปัญหาค่าขอบของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญ ด้วยวิธียิงเป้าโดยใช้วิธีของเพย์เลอร์ อันดับสี่ ในการแก้ปัญหาค่าเริ่มต้นของระบบสมการเชิงอนุพันธ์สามัญและปรับค่าเริ่มต้นด้วยวิธี นิวตัน-บรอยเดน มีขั้นตอนวิธีดังนี้

1. กำหนด $Y'(t_0) = z_0$ เป็นจุดเริ่มต้น และ D_0 (มีมิติเท่ากับ $\frac{\partial S}{\partial z}$) เป็นเมทริกซ์เริ่มต้น
2. หาผลเฉลยของปัญหาค่าเริ่มต้น (2.25) โดยใช้จุดเริ่มต้น z_0 จะได้ $Y'(t_f)$
3. คำนวณค่า $F = F(z) = g(Y'(t_f), z)$ และให้ $u_0 = Y'(t_f)$
4. สำหรับ $i = 0$ ถึง K กระทำดังนี้

$$4.1 \text{ คำนวณ } H_i = F_u(u(z_i), z_i)D_i + F_z(u(z_i), z_i) \text{ เมื่อ } F_u(u(z_i), z_i) = \frac{\partial g}{\partial S} \text{ และ } F_z(u(z_i), z_i) = \frac{\partial g}{\partial z}$$

$$4.2 \text{ หาผลเฉลยของระบบสมการเชิงเส้น } H_i b_i = -F \text{ ได้ค่า } b_i$$

$$4.3 \text{ ให้ } z_{i+1} = z_i + b_i$$

$$4.4 \text{ หาผลเฉลยของปัญหาค่าเริ่มต้น (2.25) โดยใช้จุดเริ่มต้น } z_{i+1} \text{ จะได้ } Y'(t_f)$$

$$4.5 \text{ คำนวณค่า } u_{i+1} = Y'(t_f) \text{ และ } F = F(z_{i+1}) = g(Y'(t_f), z_{i+1})$$

$$4.6 \text{ คำนวณค่า } b_i^T b_i \text{ และ } a_i = \frac{1}{b_i^T b_i} (u_{i+1} - u_i - D_i b_i) \text{ และปรับเปลี่ยนเมทริกซ์ } D_i$$

จาก

$$D_{i+1} = D_i + a_i b_i^T$$

5. หยุดกระทำเมื่อ i มีค่ามากพอ หรือเมื่อ $b_i^T b_i < \varepsilon$ เมื่อ ε เป็นค่าน้อย ๆ

จากขั้นตอนวิธีจะได้ว่า เราคำนวณเมทริกซ์ D แทนการคำนวณ $\frac{\partial S_f}{\partial z}$ ดังนั้นวิธีการนี้ จะสามารถลดแรงงานและเวลาในการคำนวณได้ เนื่องจากเราไม่ต้องหาผลเฉลยของระบบสมการเชิงอนุพันธ์สามัญที่เป็นแบบเชิงเส้น จะแสดงการแก้ปัญหาในตัวอย่าง 1 โดยละเอียดดังนี้

สมการเชิงอนุพันธ์สามัญ

$$x'' - x - x^2 + e^{-2t} = 0 \quad (3.4)$$

เงื่อนไขค่าขอบ

$$x(0)^2 + 2x'(0) + x(1) + x'(1) + 1 = 0$$

$$x(0)x'(1) + x'(0)^2 - x(0) + 2x(1) - e^{-1} = 0 \quad (3.5)$$

1. แก้ปัญหาโดยกำหนดค่าเริ่มต้น $z_0 = [x(0), x'(0)]^T$ และ $D_0 = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}$ เป็น

เมทริกซ์เริ่มต้น

จากปัญหาค่าขอบเราสามารถหาอนุพันธ์เพื่อใช้ในสูตรของเทย์เลอร์อันดับสี่ ได้ดังนี้

$$x'' = x + x^2 - e^{-2t}$$

$$x''' = x' + 2xx' + 2e^{-2t}$$

$$x^{(4)} = x'' + 2xx'' + 2x'^2 - 4e^{-2t}$$

$$x^{(5)} = x''' + 2xx''' + 6x'x'' + 8e^{-2t}$$

หาผลเฉลยของสมการเชิงอนุพันธ์สามัญข้างต้น โดยระเบียบวิธีของเทย์เลอร์อันดับสี่

โดยสูตร

$$x_{i+1} = x_i + hx'(t_i) + \frac{h^2}{2}x''(t_i) + \frac{h^3}{6}x'''(t_i) + \frac{h^4}{24}x^{(4)}(t_i)$$

และกำหนดค่า $h = 0.05$ ค่า x, x' ที่ขาดหายไปได้จากสูตร

$$x = x + hx' + \frac{h^2}{2}x'' + \frac{h^3}{6}x''' + \frac{h^4}{24}x^{(4)}$$

$$x' = x' + hx'' + \frac{h^2}{2}x''' + \frac{h^3}{6}x^{(4)} + \frac{h^4}{24}x^{(5)}$$

โดยจุดเริ่มต้น $z_0 = [x(0), x'(0)]^T$ แก่สมการเชิงอนุพันธ์สามัญเราจะได้จุดปลายเป็น

$$X'(t_f) = [x(1), x'(1)]^T$$

$$\text{ฟังก์ชัน } F \text{ คือ } F(z) = \begin{bmatrix} x(0)^2 + 2x'(0) + x(1) + x'(1) + 1 \\ x(0)x'(1) + x'(0)^2 - x(0) + 2x(1) - e^{-1} \end{bmatrix}$$

2. ตรวจสอบว่า $X'(t_f)$ สอดคล้องเงื่อนไขค่าขอบหรือไม่ ถ้าสอดคล้องเราจะหยุด และได้ $X(t)$ เป็นผลเฉลย ถ้ายังไม่สอดคล้องให้ทำขั้นตอนที่ 3 ต่อไป

3. คำนวณค่า $F = F(z) = g(X'(t_f), z)$ และให้ $u_0 = X'(t_f)$

4. สำหรับ $i = 1$ ถึง K กระทำดังนี้

4.1 คำนวณ

$$\begin{aligned} H_i &= \frac{\partial g}{\partial z} + \frac{\partial g}{\partial S} D_i \\ &= \begin{bmatrix} 2x(0) & 2 \\ x'(1) - 1 & 2x'(0) \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 1 \\ 2 & x(0) \end{bmatrix} D_i \end{aligned}$$

4.2 หาผลเฉลยของระบบสมการเชิงเส้น $H_i b_i = -F$ ได้ค่า b_i

4.3 ให้ $z_{i+1} = z_i + b_i$

4.4 หาผลเฉลยของปัญหาค่าเริ่มต้น (3.4) โดยใช้จุดเริ่มต้น z_{i+1} จะได้ $X'(t_f)$

4.5 คำนวณค่า $u_{i+1} = X'(t_f)$ และ $F = F(z_{i+1}) = g(X'(t_f), z_{i+1})$

4.6 คำนวณค่า $b_i^T b_i$ และ $a_i = \frac{1}{b_i^T b_i} (u_{i+1} - u_i - D_i b_i)$ และปรับเปลี่ยนเมทริกซ์ D_i

จาก

$$D_{i+1} = D_i + a_i b_i^T$$

5. หยุดกระทำเมื่อ i มีค่ามากพอ หรือเมื่อ $b_i^T b_i < \varepsilon$ เมื่อ ε เป็นค่าน้อย ๆ

การแก้ปัญหาค่าขอบในตัวอย่าง 2 กำหนดจุดเริ่มต้น $z_0 = [x(0), x'(0), x''(0), x'''(0)]^T$

ดังนั้นฟังก์ชัน F คือ $F(z) = \begin{bmatrix} x(0)^2 + x'(0)x'(1) - x(1)^2 x'''(0) + e \\ 3x'''(0)x'(1) + x'''(1) + x'(0)^2 - 1 \\ x''(0)x''(1)^2 + x'(0)x'''(1) - 4x'(1) + 5e \\ x''(0)^2 + x(1)x'''(1) + 3x'(0)^2 x''(1) + 4x'''(0)x'(1) \end{bmatrix}$

การแก้ปัญหาค่าขอบในตัวอย่าง 3 กำหนดจุดเริ่มต้น

$$z_0 = [x(0), x'(0), x''(0), x'''(0), x^{(4)}(0)]^T$$

ดังนั้นฟังก์ชัน F คือ $F(z) = \begin{bmatrix} x^2(0) - 2x'(0)x(1) + x''(1) + x^{(4)}(1) - 1 \\ x'(0)x'''(1) + x''(0) - x'(1) + x'''(0) - 2x^{(4)}(0) \\ x(0) + x^2(1) - x''(1)x'(1) - 2x'''(0) + 1 \\ x''(0) + x'''(1) - 2x^{(4)}(1) - x^{(4)}(0) + e \\ x'(0)x'''(0) - x(1) + x''(1) + x(0) - 2 \end{bmatrix}$

การแก้ปัญหาค่าขอบในตัวอย่าง 4 กำหนดจุดเริ่มต้น $z_0 = [x(0), x'(0), x''(0), y(0)]^T$

ดังนั้นฟังก์ชัน F คือ $F(z) = \begin{bmatrix} x''(1) + 4x'(0)x'(1) + y^2(0) \\ x(0)^2 + y(1) + x''(0)x'(1) + x'(0) + 1 \\ x''(1) - x(1)^2 + y(0) - x(0) - 4e \\ y(1) - 2x''(0) + x'(1) - x(1) - e \end{bmatrix}$